

fit filium suum, per quem prædicata eis remissione peccatorum, reconciliaret eos sibi per ipsum, per quem nos creauerat. Siue ergo p̄ filiū, siue p̄ seruos deus exhortatur populū, quia ad ipsum omnis summa referenda est, cuius uoluntate & prouidentia Christus incarnatus est ad salutem hominum redimendam. Qui cū reuerti uellet ad patrem dispensationē acceptam à patre dedit discipulis **Orantes pro Christo reconciliari deo, hoc est qd̄ dixi, quia pro Christo uicarios dedit apostolos, ut pro ipso prædicarent reconciliari deo. ¶ Eum qui nō nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit.**) Deum dicit patrem peccatum fecisse filium suum Christum, cum utiq; qui peccatum nesciebat, id est, qui non peccauerat, quia factus caro nō immutatus, sed incarnatus factus est peccatum: sicut qui fit præfectus non amittit quod erat, sed assumit utiq; quod non erat. ¶ Homo ergo factus est Christus causa peccati, quem non tangebatur fors, neq; dignitas nasci hominem. Propter quod autem omnis caro sub peccato est, ideo factus est caro, factus est peccatū. Et quoniam oblatus est pro peccatis, nō immerito peccatum factus dicitur, quia & hostia in lege quæ pro peccatis offerebatur peccatū nuncupabatur. **Vt nos essem⁹ iustitia dei in ipso. Qui peccatum nesciebat dicente Esaiæ: Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, quasi peccator occisus est, ut peccatores iustificarentur apud deum in Christo. Zelum enim passus est satanas aduersus saluatorem, uidens eum docere homines quomodo sibi propitium facerent deum, abrenunciantes diabolo: & propter hoc occidit eum, nescientes futurum aduersus se, Christus enim post crucem descendens ad inferos deuicta morte, quia peccatum nesciebat teneri à morte non poterat, quia mors per peccatum inaniuit infernum, ut mors iusti peccatoribus proficeret, ut de cætero mors eos qui signum crucis habent tenere nō possit.**

Esaiæ 53.

CAPVT VI.

ADIV

A Diuantes autem & obsecramus ne inuacuum gratiam dei recipiatis. **(Duplici gñe apostolus hñanæ salutis curã subiaceret cõtendit, ut dei, pudentiæ deuotus existeret, & hominibus charitatis officii exhiberet. ¶ Tpe enim, inquit, accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te.)** Hoc scriptũ e in Esaia, ppheta. **Esai. 49.** Prædestinatam docet gratiam dei in tẽpore Christi, sic em decreuit deº affluere misericordiã suam, ut nomen Christi poscẽtibus auxilium largiret. ¶ **Ecce nunc tẽpus acceptabile, ecce nunc dies salutis: nemini dantes ullam offensionem, ne uituperetur ministerium nostrum.)** Tẽpus adesse dicit, quo possint ad indulgentiam proficere peccatores. **Tempus adesse dicit, quo morbis mortalibº medicamina possint infundi, & ideo se sollicitũ esse circa ægrorum salutem, ne forte negligentia aliqua medicinæ gratia effectum careret & bonæ uoluntatis suæ. Fide ergo & uigilantia sua oẽm offensionẽ negligentibus amputat, ne horum forte segnitia offensiõis occasionẽ pareret discipulis, ac per hoc liberos se significant: qã quod salutare est simpliciter omni instantia prædicant. Vnde subiecit. ¶ **Ne uituperet ministeriũ nostrum.)** Vituperaretur enim ministerium ipsorum, si ea quæ uerbis docebant, operibus suis ut fierent exempla non darent. ¶ **Sed in omnibus cõmendantes, nosmetipsos ut dei ministri.)** Dei ministri sine adulatione docent, ut ei cuius ministri sunt placeant, non sicut pseudoapostoli, scientes non se à deo missos, præsentì utilitati studebant. ¶ **In multa patientia.)** Patientia est quæ saluat homines. Nisi enim patientia abusus esiet, quomodo saluasset Corinthios, quos post prædicationem suam tantis uitijs morum & erroribus diuersarum sectarum inuenerat inuolutos, quos patientia sua paulatim ad ueram doctrinam reuocat. ¶ **In pressuris.)** Pressuras ptulit, sciens quid à deo pro his sit, pmissum. ¶ **In necessitatibus.)** Necessitas erat etiam in pressura positũ docere, quia à dño erat missus. ¶ **In angustijs.)** Spe futuri angustatus, pfidorum opposi-**

tionibus non cessit. ¶ In plagis.) A Iudæis & gentibus cæsus frequenter, non tacuit gratiã Christi. ¶ In carceribus sæpe.) In carcerem missus contẽpra salute sua, etiã illic donum dei prædicauit. ¶ In perturbationibus.) Intẽm deo deuotus erat, ut nec perturbatio, fidutiã quam in deo habebat minueret. ¶ In laboribus.) Laborare nõ defuit manibus suis, ne cui grauis esset, certus hoc sibi, proficere apud deũ. ¶ In uigilijs.) Tam sollicitus erat circa officium sibi delegatum, ut nec nocte cessaret. ¶ In ieiunijs.) Aliquando uoluntaria, aliquando necessitatis ieiunia pertulit causa penuriæ, & deo gratias egit spiritaliter se pascenti, quia ideo contentus erat, ne uetris causa inclinaretur. ¶ In castitate.) Castitatem siue corporis siue euangelij uendicans, non paucos fecit inimicos. ¶ In scientia legis & euangelij.) Scientiam non in sapientia humana, neq; in simulatione asserens, deo se fidelem dispensatorẽ Christi exhibuit. ¶ In magnanimitate.) Grãdis animi erat in baiulandis infirmitatibus fratrum, & in contemptu mundi huius. Vnde alio loco dicit: Mihimundus crucifixus est & ego mundo. ¶ In benignitate.) Benignus erat, quia sicut arguebat, ita & blãdiebatur ut post correptionem leni exhortatione consolaretur. ¶ In spiritu sancto.) Spiritus sanctus effugit fictum. Quoniã ergo sinceriter docebat in spiritu sancto, dei donum tradebat. ¶ In charitate non simulata.) Simulata charitas in his est qui necessitate deserunt fratres. Vnde hic semper necessitates fratrum, suas faciens, simplex erat in charitate. Compatiebatur enim omnibus, sicut alio loco dicit: Quis scandalizatur & ego non uror? Hęc enim uera charitas est, si sua utilitate contempta eius curam agat quem diligere se profitetur, quod semper fecit apostolus. ¶ In uerbo ueritatis.) Verbũ ueritatis erat in eius doctrina, quia non aliud tradebat quã à domino acceperat. ¶ In uirtute dei.) Virtus in eo dei erat, quæ per signa atq; prodigia hũc idoneũ ministrũ probabat. ¶ Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris.) Liberum se significat fuisse & fidelibus & incredulis. Arma enim iustitiæ
perã

Gala. 6.

Esp. 1.

perimunt iniquitatem. ¶ Per gloriam & ignobilitatem.) His qui euangelium dei gloriam æstimabant, manifeste integrum se & fidelem prædicatorem dixit. Simili moe & eis qui uerba diuinæ doctrinæ ignobilitatem & deformationem putabant, fidelem se dei ministrum exhibuit, dū nō terretur neq; pudorem patitur ea illis loqui quæ horrent audire. ¶ Per infamiam & bonam famam.) Etiam his integrum se dei dispensatorem præbuit, qui fidei bonam opinionem faciebant, & qui malam, dū non metuit hanc inuidiam, sed constans est. ¶ Ut seductores & ueraces.) Increduli seductores eos uocabant, fideles econtra ueraces & simplices eos, pronuntiabant. Nec hoc odio cedit, ut superducat fucum ueritati. ¶ Ut ignoti & qui cognoscimur.) Malis ignoti erant, bonis noti, agnoscebant enim in his ueritatem. ¶ Ut morientes & ecce uiuimus.) Odio illos habentes, quotidie putabant non euadere minas iniquitatis. Isti autem quia deo propitio docebant, auxilio Christi tuti præstabantur à morte præsentis & futura. ¶ Quasi tentati, & morti non traditi.) Tentati uidebantur, quando sic tractabantur ut credere putarentur, & quia non uincebantur, morti non addicebantur. Hic enim addicitur morti qui in fide non permanet, & morri non huic sed futuræ. Potest & de præsentis morte intelligi. Tentari enim eos patiebatur deus ut pressuris crescerent merito, non tamen permittebat eos occidi. ¶ Ut tristes, semper autem gaudentes.) Verum est, quia tristitia hæc gaudium operatur, & qui eos iniurijs contristabant, gaudium eorum exaggerabant. ¶ Ut egentes, multos autem ditantes.) Quantum ad præsentem uitam pertinet, pauperes uidebantur, sed spirituales diuitias credentibus largiebantur, egeni in terris, in cælis diuites. ¶ Ut nihil habentes oīa aut possidentes.) Hoc fuit in apostolis gloriolum, ut sine sollicitudine & nomine possidendi, non solum ea quæ in possessionibus erāt, sed & ipsorum dominos possiderent. Omnia enim necesse ante eorum ponere pedes causa uirtutū, sicut legimus in Actibus apostolorum.

Osnofirum patet ad uos ô Corinthij.) Hoc libertatis causa loquitur, & puræ conscientiæ. **Mali** enim sibi conscia mens loqui trepidat, sensum perdit, in uerbis errat. ¶ **Cor nostrum dilatatum est.** Eius cor dilatatur qui fiducia bonæ conuersationis gaudet in se se, aut certe futuri spe præmiij in tribulatione non angustatur, quia sicut in hac uita nisi præcesserit labor, reditus non sequit: ita & in rebus diuinis si non exitia anteierint, præmiũ nõ sequet. ¶ **Nõ angustiamini in nobis angustiamini aut in uisceribus uestris, eandẽ habẽtes mercedis retributionem.)** Hoc dicit, quia non oberat magistris si discipuli male uerteretur contẽnentes uigorẽ doctrinẽ, q̃a unusquisq; pro operibus suis mercedẽ accipiet, quia quod ad magistros pertinet non tacuerunt, dicente domino ad Ezechielem prophetam: **Exalta uocem tuam & loquere ad plebem, si te audierint lucraberis eos, si quo minus tu animam tuam saluabis.** ¶ **Sicut filiis dico, dilatamini & uos, & nolite iugum ducere cum infidelibus.)** Ad bonã conuersationem & spem eos hortatur, ut fidentes & purgantes conscientias suas, possint in semetipsis gaudere, habentes fiduciam puræ mentis sicut & eorum magistri, separãtes se ab infidelium societate in malis operibus. **Et bene ergo agendo & futura spe rando dilatari uult illos animo.** Qui enim operatur laborat, & futura non credit, sicut infidelis angusti animi est desperatione futuri. ¶ **Quæ enim participatio iusticiæ & iniquitati? aut quæ societas lumini cum tenebris, quæ uie consensio Christi cum Belial? aut quæ participatio fideli cum infideli? uel quæ conuentio templo dei cū idolis?** Manifestum est hæc quæ enumerat esse contraria, ac per hoc fugiendum ab his docet, quia dicit dominus: **Nemo potest duobus dominis seruire: Lex enim iusticiam prædicat, ut fugiatur iniquitas. Lumen ostendit quod est ueritas, ut ab ignorantia quæ tenebræ sunt recedatur.** Christum in dei mysterio annunciat, ut à diabolo qui se deum mentiri uult recedatur. **Credentibus uitam pollicetur æternam, ut perfidia exuti ab omni infidelium**

Matth. 6.